

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA

Luontoon ja ympäristöön kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ennakkoarviointiyhteistyö: TENKin LYTE-hankkeen tilannekatsaus

Tutkimuspalvelupäivät, Tampereen yliopisto, 21.8.2025, klo 12:45-13:05
Oona Myllyntaus, FT, asiantuntija, LYTE-hankkeen ohjaus- ja työryhmän sihteeri
Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK), LYTE-hanke

Tutkimusetiikkaa koskevia ohjeita ja kartoituksia

https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakkoarvioinnin_ohje_2020.pdf

https://tenk.fi/sites/default/files/2023-02/LYTE-selvitys_2022.pdf

Luontoon ja ympäristöön kohdistuvan tutkimuksen kansallisten eettisten periaatteiden ja eettisen ennakkoarvioinnin tarvekartoitus

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan selvitys 2022

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA

<https://allea.org/code-of-conduct/>

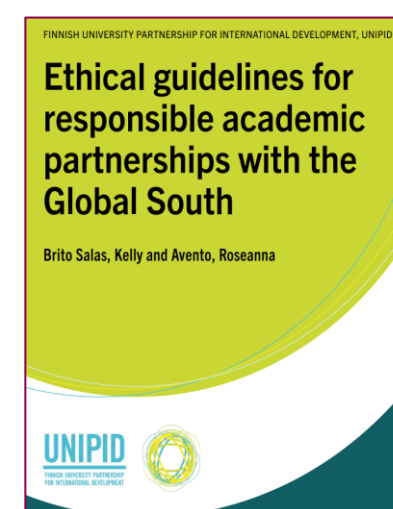
https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/horizon/guidance/programme-guide_horizon_en.pdf

<https://www.luke.fi/fi/documents/ymparistoa-ja-elioita-koskevan-tutkimuksen-eettiset-periaatteet>

<https://oulurepo oulu.fi/bitstream/handle/10024/50115/nbnfioulu-202405294076.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

file:///C:/Users/rkeiski/Downloads/UNIPID_ethical_guidelines_for_academic_partnerships_091024.pdf

LYTE-hankkeen tavoitteet

Työryhmälle
annetut tavoitteet
(työryhmän
kokous 16.2.2024)

- laatia kansalliset eettiset periaatteet ja ennakkoarvioinnin toimintamalli luonnon- ja ympäristötutkimuksen aloille (ohje)
- lisätä tutkimuseettistä keskustelua ja kehittää käytäntöjä LYTE-aloilla, edistää tutkijoiden yhdenvertaisuutta kansallisen koordinaation avulla
- tarjota ohjeen muodossa tukea yksittäisille tutkijoille ja eettisille toimikunnille ympäristövaikutusten hyötyjen ja haittojen välisessä punninnassa
- lisätä tietoisuutta tutkimuksen luontoon ja ympäristöön kohdistuvista vaikutuksista

LYTE-hankkeen tavoitteet

- yhtäältä mahdollistaa tilanne, jossa tutkimustoiminnalla ei aiheuteta luonnolle *merkittävää haittaa*;
- toisaalta mahdollistaa jatkossakin luontoon ja ympäristöön kohdistuva (mm. kokeellinen) tutkimus

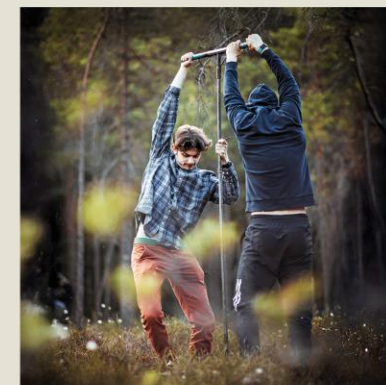
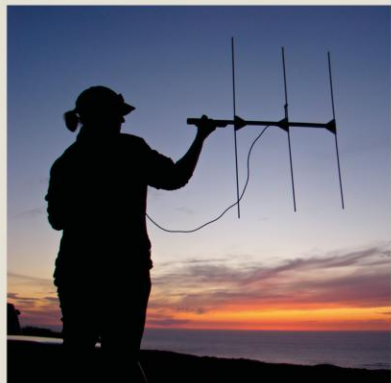

Motiiveja

Miksi eettiset periaatteet ja ennakkoarviointi?

- Vastuullisesti toteutettu tutkimus parantaa tutkimustiedon laatua ja lisää luottamusta tiedettä ja tutkimusta kohtaan
- Tavoitteena vähentää ja ennakoida paremmin tutkimukseen osallistuville ja tutkimuskohteelle aiheutuvia haittoja
- Tavoitteena tukea tutkijoita tutkimuksen vaikutuksiin liittyvässä eettisessä pohdinnassa ja lisätä eettistä keskustelua yleensä

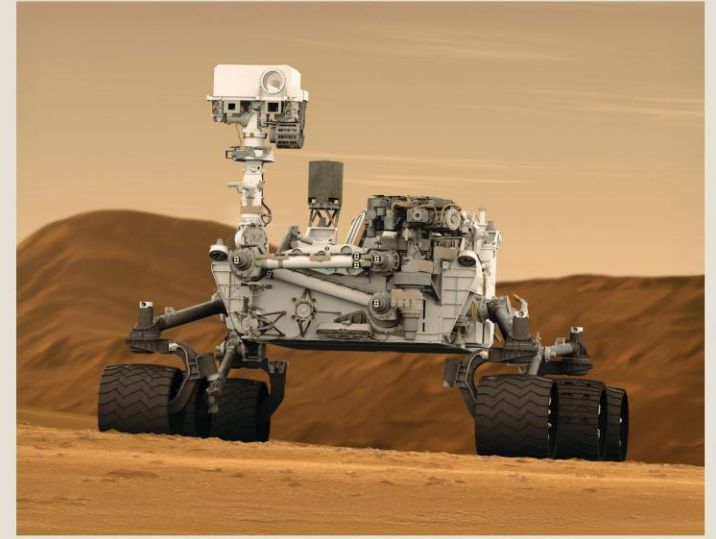
Luontoon ja ympäristöön kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja eettinen ennakkoarviointi Suomessa.

1.1 Soveltamisala: Terrestriset ympäristöt / maaperä

1.2 Soveltamisala: Akvaattiset ympäristöt / vesistö

1.3 Soveltamisala: Avaruus

1.4 Soveltamisala: Eläimet

1.5 Soveltamisala: Luontokulttuurit ja yhteiskunta

1.6 Soveltamisala: Teknologia

Meneillään oleva prosessi

TENK:n LYTE-hanke

- Tavoitteena on ollut laatia eettiset periaatteet ja ennakkoarvioinnin malli luontoon ja ympäristöön kohdistuvalle tutkimukselle
- OKM:n rahoittama hanke käynnistyi 1.10.2023
- Ohjaus- ja työryhmä aloittivat toimintansa helmikuussa 2024
- Yhteyshenkilö: asiantuntija FT Oona Myllyntaus, oonamyllyntaus@tenk.fi

LYTE-työryhmä

- LYTE-työryhmä, puheenjohtajana TENKin varapuheenjohtaja (2022–2025), Luonnonvarakeskuksen johtaja **Sirpa Thessler**. LYTE-ohry, puheenjohtajana TENKin puheenjohtaja (2019–2025), professori emerita **Riitta Keiski** (OY)
- TENKin asiantuntijat Veera Launis ja Oona Myllyntaus toimivat sihteereinä ohjausryhmässä ja työryhmässä.

Ohjeen toimituskuntaan kuuluvat Sirpa Thessler, Oona Myllyntaus, Susanna Näreaho, Teppo Hujala, Simo Kyllönen, Riitta Salmelin, Elina Kaarlejärvi, Karoliina Koho, Eva Ruusuvuori, Juha Helenius, Emilia Jääskeläinen, Anu Valtonen, Indrė Žliobaitė, Hermann Kaartokallio, Eero Kaila ja Veera Launis.

Aiemmin pidettyjen sidosryhmäkeskustelujen sarja

1. Akvaattiset ympäristöt	30.8.2024
2. Terrestriset ympäristöt	26.9.2024
3. Ilmasto ja avaruus	20.11.2024
4. Eläimet	30.1.2025
5. Luontokulttuurit ja yhteiskunta	27.2.2025

Kysymyksiä ryhmäkeskusteluihin

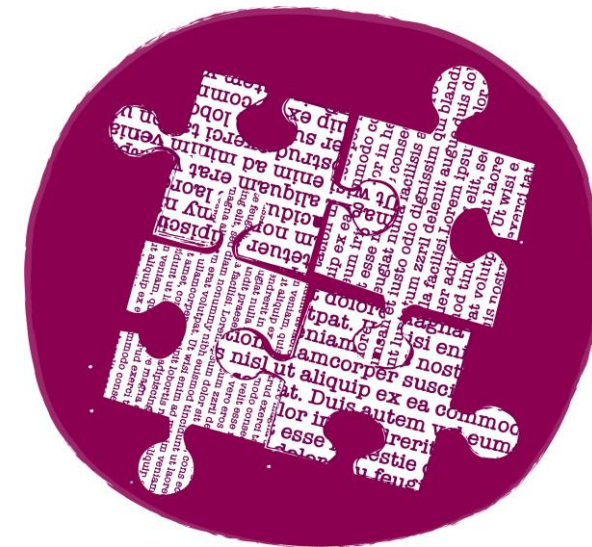
Esimerkki: Luontokulttuurit ja yhteiskunta

1. Mitä tutkimuksen ympäristövaikutuksiin, mukaan lukien luontokulttuurit ja yhteiskunta, liittyviä eettisiä pohdintoja olet omassa työssäsi kohdannut?
2. Minkälaisia erityispiirteitä luontokulttuureihin ja yhteiskuntaan kohdistuvalla tutkimuksella on tutkimusetiikan näkökulmasta?
3. Keskustelitko eettisistä kysymyksistä jonkun kanssa, mistä sait tukea? Millä tavalla hyötyjä ja haittoja punnittiin, ja kuinka asia ratkesi?
4. Kuinka luontokulttuureihin ja yhteiskuntaan kohdistuva tutkimus sekä humanistinen ja yhteiskuntatieteellinen ympäristötutkimus tulisi huomioida laadittavassa eettisessä ohjeessa?

Ajankohtaista: LYTE-hanke

- Hankkeen ohjaus- ja työryhmien toimikautta on pidennetty rahoituskauden jatkoajan loppuun 30.6.2026 asti.
- Suositus on tarkoitus julkaista InRENEI2026 tapahtumassa Inarissa 10.-11.6.2026.

Kuva: Ville-Riiko Fofonoff /
Sámediggi | Saamelaiskäräjät

Varaa ajankohta!

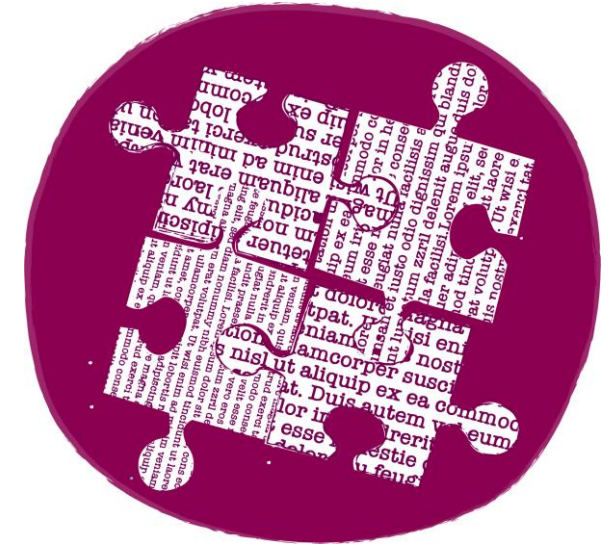
Inari Symposium on Research Ethics in Nature, Environment and Indigenous Research – InRENEI2026

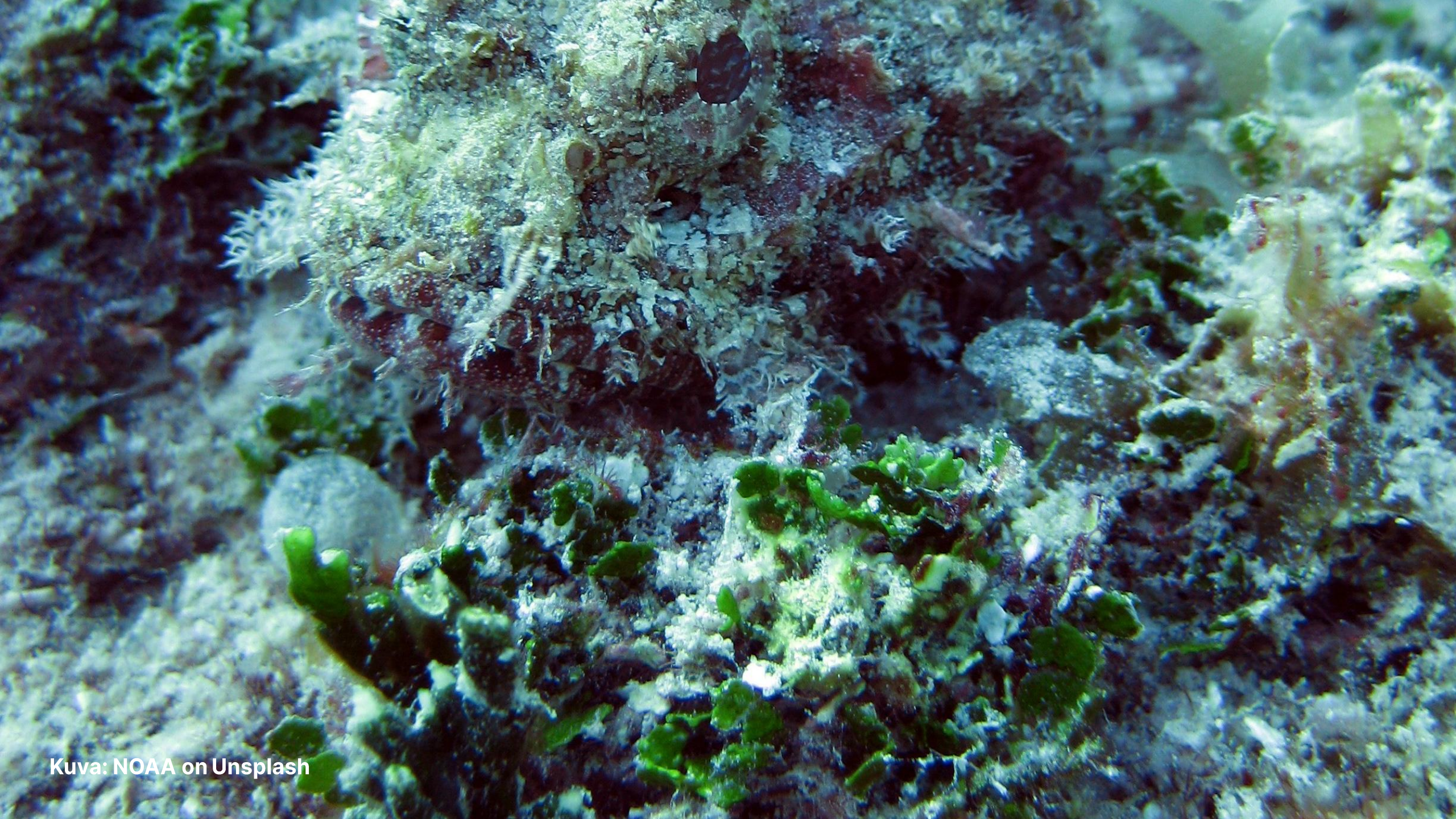
- Kansainvälinen tutkimusetiikan symposium. Tapahtuman kanssajärjestäjiä ovat **Saamelaiskäräjät, Lapin yliopisto** ja **Luonnonvarakeskus LUKE**.
- Teema: Eettiset periaatteet ja eettinen ennakoarviointi luontoa, ympäristöä ja alkuperäiskansoja koskevassa tutkimuksessa Tapahtuma on samalla LYTE-hankkeen loppuseminaari.

InRENEI 2026

- Suunnattu erityisesti tutkijoille, asiantuntijoille ja ihmistieteiden sekä luonnon ja ympäristön tutkimuksen eettisille toimikunnille.
- Järjestetään **10.-11.6.2026**.
- Tapahtumapaikka: Saamelaiskulttuurikeskus Sajos, Inari Osallistuminen: Paikan päällä
- Tapahtuman kieli: englanti
- Lisää infoa tapahtumasta ja ohjelmasta julkaistaan myöhemmin.

LYTE-suosituksen johtoajatus

- **Luonnon monimuotoisuus**
- Tarkoitus on suojella luontoa, muun muassa alueita, jotka ovat erityisesti biologiselta ja geologiselta monimuotoisuudeltaan rikkaita.
- Luontoon ja ympäristöön kohdistuvan tutkimuksen eettisten periaatteiden noudattaminen tukee biodiversiteetin säilyttämistä, ilmastonmuutoksen hillitsemistä ja hiilensidontaa sekä tulevaisuudessa mahdollisesti myös uusiutuvien energianlähteiden käytön lisäämistä.

TENKin luonnos yleisiksi eettisiksi periaatteiksi

Kaikessa luontoon ja ympäristöön kohdistuvassa tutkimuksessa, tieteenalasta, tutkimusaiheesta ja tutkimuskohteesta riippumatta, suositellaan noudatettavan seuraavaa neljää eettistä periaatetta. Nämä eettiset periaatteet koskevat tutkijaa, tutkittavia sekä tutkimustyön prosessia joko suoraan tai välillisesti.

TENKin luonnos yleisiksi eettisiksi periaatteiksi

1. Tutkija kunnioittaa luontoa ja ympäristöjä, niiden monimuotoisuutta ja luontoarvoja. Tutkija kohtelee tutkittavia kunnioittavasti.

2. Tutkija kunnioittaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä sekä alkuperäiskansojen kulttuureja ja elinkeinoja.

3. Tutkija toteuttaa tutkimuksensa siten, että tutkimuksesta koituu mahdollisimman vähän riskiä ja haittaa tutkimuskohteelle tai välillisesti muille tahoille. Eläimiin kajoavaa tutkimusta tulee tehdä vain, jos muita tutkimusmenetelmiä ei ole käytettävissä.

4. Tutkija perehtyy ennakkoon tutkimusalueen luonnon ja ympäristön ominaisuuksiin ja lajistoon, uhanalaisuusluokitukseen, alueen aiempaan käyttöön tai toimintaan ja kulttuurisiin arvoihin. Tutkimusalueen valintaa tehdessä vältetään ympäristöjä, jotka saattavat olla erityisen herkkiä aineiston keruun vaikutuksille.

Haitan vakavuusarvioinnin avuksi

Haitan vakavuusaste on määritelty kolmiportaisesti *mitättömään, lievään ja vakavaan haittaan*.

Tutkimuksen hättavaikutusten tarkastelussa huomioitavat osa-alueet:

- 1) haitan alueellinen laajuus**
- 2) hättavaikutuksen kesto**
- 3) hättavaikutuksen merkitys tutkimuskohteelle sekä**
- 4) vaikutuksen hättallisuus sinänsä**

Taulukko 1. Tutkimuksesta aiheutuvan haitan vakavuusarvioinnin matriisi.

	Vakavuusaste			
	Alueellinen laajuus	Vaikutusten kesto	Tutkimuksen merkitys	Haitallisuus
Mitätön 0	Rajoittuu pienelle alueelle.	Vaikutukset ovat voimassa ainoastaan tutkimushetkellä.	Pieni vaikutus tutkimuskohteisiin tai yhteisöihin.	Vähäiset tai ei haitallisia seurauksia.
Lievä 1	Vaikuttaa rajatusti tiettyyn alueeseen.	Vaikutukset jäävät voimaan, mutta ne häviävät ajan myötä.	Kohtalainen vaikutus, voi häiritä joitakin tutkimuskohteita tai yhteisöjä.	Joitakin hallittavissa olevia kielteisiä seurauksia.
Vakava 2	Vaikuttaa laajalti ympäristöön.	Pysyviä tai pitkän aikavälin vaikutuksia.	Merkittävä vaikutus tai häiriö tutkimuskohteisiin tai yhteisöihin.	Vakavat ja laaja-alaiset, vaikeasti hallittavat haitalliset seuraukset.

LYTE-hankkeen näkökulmia

- Rajaukset ja periaatteiden väliset suhteet
 - Koskee luontoon ja ympäristöön kohdistuvaa tutkimusta, ei kaikkea tutkimusta, jolla on luontoon tai ympäristöön vaikutuksia
 - Jos luontoa ja ympäristöä koskevalla tutkimuksella on vaikutuksia ihmiseen (tutkijaan tai hänen läheisiinsä), noudatetaan LYTE-periaatteita
- Tutkimuksesta aiheutuvat välilliset vaikutukset ja tutkimuksen aikaskaalat ja mittakaavat
 - Suorat ja välilliset vaikutukset
 - Pysyvä vaikutus (eloton luonto), (osittain) vai väliaikainen vaikutus, eläimet
 - Tutkimuksen merkitys haittojen aiheuttajana (esim. avaruustutkimus)
- Ennakkoarviointi
 - Tutkimusluvan ja eettisen ennakkoarvioinnin välinen suhde
 - Eettisen lausunnon muoto (ehdollisuus, puoltava ja kielteinen lausunto/päätös)
 - Eettisten ohjeiden viestintä ja käytäntöön saattaminen: tukijoiden/toimikuntien välinen yhdenvertaisuus, opetus ja ohjaus

Kuva: [Juan Davila](#) on [Unsplash](#)

Kiitos!

***Luonnon ja ympäristön tutkimuksen eettiset
periaatteet ja ennakkoarviointiyhteistyö***

LYTE-hanke

Lisätietoja: Oona Myllyntaus, [LinkedIn](#)
puh. 044 493 2609, oona.myllyntaus@tenk.fi

